

TRES CONTES

Per MIQUEL MARTÍNEZ

¿Policia?

A Henrique Albor

Resulta impossible saber quant de temps suporta aquesta terrible situació. Si diguera «somnie i no puc despertar a la realitat», alguns trobarien exemples similars que, des de la seua experiència personal, creurien vàlids per aturar l'ansietat que ara m'espanta. I no és així.

Jo, Eduardo Martín, professor d'aritmètica a l'Institut Politècnic de La Plata, havia renunciat, amb l'edat, a qualsevol tipus d'aventura o risc imprevisible. Però de res no em valdrà aquesta abnegada actitud patriòtica. És ben difícil, per a un home senzill com jo, respondre de «crims de la Humanitat». Perquè aquesta serà, previsiblement, la qualificació que en la meua contra farà el fiscal.

Pensareu: Com puc, però, haver estat l'autor de fets punibles quan reunes les condicions inofensives d'un home que dorm i somnia?. Tractaré d'explicar-me: ignore, ja ho he dit, les hores que porte somniant. He confirmat, així mateix, la incapacitat actual per tornar a la vigília. No puc despertar-me. El personatge que encarne en somnis, realment terrible, no accepta l'efímer de la seua naturalesa. El sol ja és ben alt i Ell es nega a abandonar l'escena i que jo el relleve en el protagonisme de les pròximes hores. Les hores que diàriament consagre als càlculs matemàtics. Però com s'esdevé amb les persones de la vida quotidiana, l'univers oníric inclou elements de notable tossuderia. Individus irreverents amb els límits que imposa la realitat. És un altre el meu cas: afable com a ciutadà argentí, de conducta irreprotxable, represente en somnis tota mena de personatges despietats. No mai, tanmateix, amb conseqüències tan devastadores com les actuals. Perquè encara hi ha qui assegura (producte de filosofies tan arcaiques com caduques) que el somni i la realitat són dimensions irreconciliables. la dissortada experiència que jo visc des de fa unes quantes (quantes?) hores, em confirma —altrament— la influència efectiva (i fins i tot la tirania) que exerceixen els personatges dels somnis.

Ara, quan somnie sense remei, em trobe a molts quilòmetres de distància, a Europa. L'activitat delinqüent que encarne en somnis no hi havia assolit, fins ara, nivells de versemblant incivilització. Així, posar la traveta a un funcionari, dirigir (amb clara premeditació) cegos indefensos cap a direccions impossibles i robar les joguines dels infants més pobres havien estat les perversions més significatives. Afegiu, doncs, a la naturalesa criminal dels últims fets, per novedós, haver-los comés enllà de sòl nacional.

Amb cabells engominats i vestimenta portuària (ambdues coses estrafolàries a París), vaig començar per atiar-li foc al *Musée du Louvre* en admirar el quadre de Claude Monet titulat *Femme à l'ombrelle tournée vers la gauche*. Les flames, reduïdes ràpidament, tan sols afectaren dos *Manets* de gust discutible. Concentrant totes les meues forces he intentat de despertar-me. El resultat, però, no podria ser més dissortat: com més intentava de tornar al món de la vigília, com més em capficava en aturar les activitats vandèliques «d'aquesta mena d'Eduardo Martín» el ritme dels esdeveniments prenia una vertiginosa celeritat. L'atemptat del Museu del Louvre fou seguit d'uns altres no menys pretenciosos: la col·locació d'explosius que feren perillar la Torre de Pisa, a Itàlia; la introducció de verins exterminadors a dins les aigües boiroses del Tàmesi, a Anglaterra; el robament dels manuscrits de Pessos, a Portugal...

El terror que em posseeix (amarant-me el cos amb una suor glaçada) té la durada d'algunes hores (les del somni), mentre els fets temeraris, incomprensiblement, abasten més de quinze anys. Quinze n'ha necessitat la Interpol per detindre el presumpte autor dels fets: un home de mitjana edat, d'origen argentí, que respon al nom d'Eduardo Martín. El fet (la detenció i posterior interrogament) ha provocat en la meua persona un esglai insuperable. Tal és la declaració d'aquest miserable impostor: «Jo no sóc pas l'autèntic responsable dels crims que vostés m'inculpen. A l'Avinguda de Ribadàbia, número 203, segona planta, a la capital, a Mar del Plata, trobareu un home (també ros, alt i prim) amb idèntica semblança. Si actuen amb rapidesa, el trobaran dormint sobre un llit metàl·lic de precàries proporcions. Jo, car desapareixeré finalment com ho fan tota classe de miratges, no serviré per donar suport a les acusacions d'uns fets que, sense dubte, algú cometé i en veritat foren terribles.

No es deixen enganyar si Eduardo Martín al·lega en la seua defensa haver estat dormint. És pràcticament impossible que hom pugui dormir durant quinze anys seguits. A més, els testimonis d'aquesta causa sabran reconèixer la identitat del culpable sota aquesta mena de barba i les transformacions operades per un fortuït envelliment».

I tot just ara escolte, encara somnolent, com truquen, enèrgicament, la meua porta.

¿La policia?

La visita

Certament, a aquelles hores de la matinada, mentre escrivia, no esperava ningú. Tanmateix, ressonant al mig de la nit, el timbre de la porta anunciava la visita.

Un ambient glaçat, insòlit en primavera, omplia l'àmbit del vestíbul. L'escala estava a fosques. Un vent impossible s'hi arremolinava al replà. Un silenci vehement em féu entendre, finalment, que quelcom de transcendental s'esdevenia.

—Qui és? —vaig dir, sense massa convicció.

Una ràfega d'aire em gelà els turmells en passar sota la porta.

—Qui és? —vaig repetir, un poc més enèrgic. — Jo, En Guillem Sorolla féu una veu que em resultava familiar, la teua mort.

Aquesta no era, no hi penseu, una situació que la meua imaginació no hagués, en part, calculada.

—Passeu, per favor, entreu! vaig dir, obrint la porta de bat a bat i fent-me a un costat.

Mentre caminàvem pel corredor folrat de llibres, vaig recordar un pensament transcrit al meu quadern de notes: «Potser algun dia cobraran vida alguns personatges de les meues ficcions. Llavors, si així ho exigeixen, n'haurà d'acceptar les regles del seu joc».

Hi havia fantasiat, és clar, amb una situació hipotètica on la Mort vingués a buscar-me. Aleshores, pensava, distanciant-me del que la resta dels ciutadans consideraria un trànsit dolorós i miserable, parlaria amb ella sobre el que havien estat els dies de la meua vida. Soparíem. M'interessaria, fins i tot, per les característiques del seu ofici. I abans d'anar-nos-en definitivament, recorreríem la ciutat per última vegada, lentament, aturant la mirada sobre els ponts, els cafés a vora riu, els jardins, les estàtues, la catedral. Ho recordava tot ara, en un instant, mentre avançàvem pel corredor, i m'adonava que era inútil fingir, que m'abassegava idèntica païra que a la resta dels mortals.

No es tractava d'un miratge. No en somniava. Aquella era, sense dubte, una visita real. Com més caminava (endinsant-me per cambres i corredors) més glaçada trobava, de sobte, la meua casa.

El pensament marxava, accelerat, a la recerca d'alguna forma d'escapatòria. Tanmateix, no calia demostrar cap tipus d'indisposició. L'autocontrol em permetia de mantindre'm ferm i rigorós, ben educat.

Quan arribàrem a la biblioteca, mentre obria la porta, vaig sentir que tremolava.

—¿Busqueu la meua vida, veritat? vaig preguntar.

—Així és, amic meu —va dir, parsimoniosa, mentre obria un llibre i el tancava després amb idèntica falta d'interés i sorpresa—. Però no us prengueu amb presses el que, per ineludible, pot esperar afegí la mort, mentre s'asseia ben còmodament a una cadira de braços.

Fumàrem uns puros que tenia reservats per a alguna ocasió memorable. El visitant, que demostrà comptar amb una cultura exquisida sobre la situació política dels nostres dies, acceptà el meu whisky de reserva, del qual gaudírem, fins exhaurir-lo, llargament. Com que aquesta mena de personatges comparteixen amb nosaltres la facultat d'embriagar-se, em féu partícep d'esdeveniments que, temps a venir, vaig comprovar, perplex, com s'acomplien.

—I s'esdevé que a cadascun ens assignen un company de fatigues...

—Una víctima —vaig protestar interrompent-lo.

—Esteu molt enganyat, Sorolla. Els homenets us penseu que existeix una Mort única, impersonal, que viu eternament, insensible als dolors dels homes.

—I així és m'entestava jo. Mireu, si no, el meu cas, ara que li començava a traure punta al futur, arredonint la novel·la...

—Si em deixàreu acabar féu el meu visitant movent els braços amb vehemència.

Vaig tornar a omplir, ara de conyac, les nostres copes.

—Com deia abans, a cadascú, per sorteig, se'ns atorga un ser humà, tot just en el moment de nàixer. De forma i manera que quan aquest mor acaba també la nostra faena. Així envellim, tristos i isolats, arraconats a les dependències que a l'Altre Món s'hi dediquen a aixius de desapareguts i a estadística.

—Ací en diem jubilar-se vaig contestar, sense poder amagar la meua sorpresa.

Beguérem.

—Llavors vaig comentar, albirant una possible solució, no ens interessa a cap dels dos que jo muira.

—Efectivament —contestà.

—Vosté podria, aleshores, —li vaig suggerir— negligir la missió que li han encarregat. Aquesta casa no és massa gran, però si mirem d'apartar alguns llibres...

—No hi somnieu, Sorolla. Açò no té solució. ¿No sabeu que nosaltres també tenim supervisors, disciplina i una jerarquia ben provades? Si jo acceptara la seua proposta, ben aviat tindríeu un altre funcionari del meu departament tocant-vos a la porta.

Continuàrem bevent.

Contra tota mena de pronòstics, el meu visitant s'adormí, moment que vaig aprofitar per fugir d'aquella casa portant-me, únicament, el manuscrit de la novel·la. Així he viscut els últims anys, pobre i anònim en la clandestinitat, suportant cada matinada la presència incommovible del personatge fatal que la providència em té assignat, trucant la meua porta.

Jo, previngut, ni contest ni òbric.

Aquesta llarga espera encoratja la seua professionalitat i allarga els nostres dies.

Ell tornarà demà, i a l'altre, i cada matinada, mentre la meua ploma escriu àvidament, en silenci, acostumada a la sinistra presència que separa tan sols una porta, corcada i vella.

Un dia, un descuit o una imprudència, qui sap, em posarà en les seues mans. Llavors, de res no em valdran els vells recursos del licor i la conversa.

El mort responsable

A. Bujarin, el metge forense, observà el cadàver.

—No sé —remugà— si hauré acabat de fer l'autòpsia abans de les set de la vesprada.

Aquella no fou, realment, una mort sobtada. La malaltia del notari Alexander Novojilov, i la seua relació amb les famílies més distingides, pronosticaven un interès especial entre la població de Poltava, a la Ucraïna interior, per assistir al soterrar.

—¡Imposible! —protestà Catalina Ivanovska, esposa del finat Això no pot ser. Què farem amb els veïns de Poltava? Oh, pobre Alexander meu —i mirava el seu rellotge—, que no tindràs enterrament. A l'església —prosseguí, ara, refent-se i encarant el doctor— hi acudiran més de mil persones. No, de cap manera, jo no puc presentar-m'hi sense el meu Alexander.

—Ja em faig càrrec, Catalina Ivanovska, però he d'acomplir amb el que diu la llei. A més a més, vostès han interposat una querella per pressumpta negligència mèdica en la mort del seu marit. Insistesc, faré tot el possible, però no li puc assegurar que l'autòpsia siga enllestida abans de les set. I ara... —digué Andrei Bujarin, mirant el cadàver, començant a posar-se els guants.

—¡Quin drama, Bujarin, quin drama, deseparats en la vida! —féu Catalina Novojilov, filla del difunt—. M. Lekinski, hereu de la principal fortuna de tota Ucraïna, demanarà la meua mà en matrimoni aquesta vesprada.

—I el Governador General, que assistirà al soterrament, és la persona indicada per consolidar els meus projectes de carrera diplomàtica —assegurà el fill major.

Dues campanades anunciaren, al punt, que els minuts passaven: dos quarts de sis.

Davant l'actitud intransigent de la família, el metge forense intentà una solució que complagués tothom.

—Tinc una idea —digué amb certa dosi de desesperació. Mentre jo realitze l'autòpsia, vostès, amb el taüt buit, celebren la cerimònia.

Després, un cop la gent s'ha dispersat, podran replegar el cadàver camí del cementeri. Al·legant el dolor natural en aquests casos, poden celebrar un enterrament en la més absoluta intimitat.

El to triomfant de les últimes frases fou contestat per Catalina Ivanovska, nerviosa i bellugadissa:

—Us imagineu que davant de tothom s'obri el taüt i a dins no hi ha ningú? Quin escàndol!

—No seria la primera vegada que cau un taüt i el pobre difunt va, a turmellons, entre el públic —afegí l'aspirant a diplomàtic.

—Com el taüt no pesarà gens —intentà defensar el doctor—, si el porten amb molta cura...

—Però, diga'm, Bujarin, on s'ha vist un soterrament sense mort? A més, —tornà Catalina Ivanovska, digníssima— hem convidat a sopar, després de la cerimònia, el més bo i millor de Poltava.

Bujarin, amb els guants posats i el bisturí preparat, comprovava que passava el temps: tocaven les sis.

—Està ben clar que els convidats ens acompanyaran camí del cementeri i no podrem justificar l'entrada a l'Hospital féu, autoritària, Catalina, la filla.

—Hi ha, no obstant això, la denúncia... objectà, pràcticament vençut, el forense Bujarin.

—Estem disposats a retenir-la concedí la viuda, com qui atorga triomfs en la partida que sap, d'antuvi, guanyada.

Tot just aleshores, Igor Besmertnik, comissari de la policia local, que fins aleshores havia adoptat una actitud d'observador, trencà el seu silenci.

—Senyores i senyors, —anuncià en to grandiloqüent— s'ha de respectar la llei. La denúncia, un cop presentada, ha de seguir el seu curs.

—L'únic que ens faltava —digué Catalina Ivanovska, dirigint-se als seus fills— és que el vostre pare s'alce i diga la seua!

Tots miraren el mort. I aquest, com obeïnt un automatisme secret, s'incorporà, rígid, sobre la llitera.

Veient l'esglai que dominava tothom, el «resuscitat» aclarí la situació:

No us penseu —digué amb veu cansada— que he de tornar a la vida. De mort, n'estic tot el que s'ha d'estar. Però és que ni morir-se li deixen a un. No pense treballar més per mantindre aquest ramat d'inútils.

Com que ningú no badava boca, Alexander Novojilov, el difunt, prosseguí:

—Doctor, porteu-me paper i tinta.

El forense Bujarin, que no gosava d'alentar, isqué ràpidament

de la cambra.

—Crec —assatjà el Comissari, intentant restablir un ambient de normalitat— que entre tots arribarem a un acord, amics meus. No és la primera vegada que un mort...

—Alexander Novojilov, —tallà el forense, amb paper i tinta tremolant-li a les mans— ací teniu el que heu demanat.

El contacte amb la mà del notari esmussà Bujarin.

Comissari, —ordenà el notari— copie amb lletra clara.

Els familiars, que callaven, esquivaren la mirada sol·lícita del Comissari Besmertnik.

—Copie! Jo, Alexander Novojilov, Notari de la ciutat de Poltava, declara que, en possessió de les meues capacitats físiques i mentals... —mirà de reüll la família, que no remugava— en possessió de les meues capacitats físiques i mentals —repetí— decidesc de sotmetre'm voluntàriament a una autòpsia que determine si la meua mort (definitiva) ha estat produïda o no per negligència mèdica.

—...negligència mèdica —repetí el Comissari.

—No tens dret a fer-nos això —esclatà, al remat, Catalina Ivanovska, que ploriquejava forçadament, més de ràbia que de sentiment.

—Cal mantindre la calma —ordenà el Comissari, mentre caminava a grans camellades per la cambra i s'afilava els bigots. És evident que ens trobem davant d'un cas singular. Ni la llei ni la ciència preveuen, explícitament, què s'ha de fer en aquestes ocasions.

—Sí, Comissari, però nosaltres som els perjudicats.

El mort escoltava impassible.

—Ens ha deixat, en morir, un munt de deutes, la casa hipotecada... i damunt —els sanglots impedièren parlar a la viuda— quan l'acte de soterrament podria significar el nostre relançament social, aleshores resuscita per fer-nos la punyeta.

—Jo tan sols vull vetlar pels meus interessos personals. Un notari no pot permetre que es violente la llei.

—Certament, —apuntà el metge, que encara estava visiblement afectat, l'autòpsia s'ha de fer i prompte seran les set.

—De tota manera, doctor, convindrà amb mi que l'acta notarial que el finat acaba de signar és, diguem-ne, de dubtosa legalitat —intervingué el Comissari—. Obra en el nostre poder un acta oficial de defunció amb data anterior (dos dies) a la d'aquest nou document.

—Malgrat tot, Comissari, —retrucà Bujarin— no seria la primera vegada que una persona, tot i haver estat donada clínicament per morta, pot...

—Ah, no, això sí que no. No pense renunciar a la meua

categoria de difunt. I si encara mantinc aquesta penosa situació —el seu cos formava un angle recte amb les cames allargades sobre la llitera— és per respecte a la condició humana i per cavallerositat.

Sonaren dos quarts de set.

L'església, dins de mitja hora, estarà de gom a gom; la comtessa Malenkov, el Governador General, el poderós Nakinski; i tot es perdria, armes i bagatges, si hom no hi posava remei.

—Amics meus —proposà el doctor Bujarin—, si accepten el meu oferiment tots eixirem guanyant. Alexander Novojilov, que tindrà a bé de comportar-se amb la compostura que li escau a un difunt, assistirà a la cerimònia religiosa del seu soterrament. Acte seguit, i després d'abandonar l'església, la comitiva es dirigirà, com mana el costum, al cementeri de la ciutat.

—¿L'autòpsia? —protestaren, alhora, el Comissari i el difunt.

—N'hi tindrem, d'autòpsia, amics, Tot al seu temps. Quan la comitiva arribarà al cementeri, aprofitant el pas del taüt pel dipòsit de cadàvers, canviarem diligentment el bagul que conté Alexander Novojilov per un altre buit. L'endemà, un cop realitzada l'autòpsia, procedirem a soterrar l'autèntic i únic difunt: aquest.

—Vistes les especialíssimes circumstàncies que envolten «el cas Novojilov», i comptant amb una discretíssima observació de silenci per part de tots els presents, jo, com a autoritat municipal, consentiria amb la proposta del doctor Bujarin.

—Nosaltres —digué el fill major— hi estem d'acord.

—Llavors —anuncià Bujarin—, tenim vint minuts per presentar-nos a l'església.

Però ningú no comptava ja amb la voluntat del difunt.

—Acceptaré —parlà el notari— només amb dues condicions prèvies. Primera, el certificat de l'autòpsia portarà data de hui.

—Acceptada —digué Bujarin.

—I segona condició, el taüt ha de tindre una finestra menuda de vidre transparent sobre el meu rostre. Ja he suportat prou claustrofòbia a dins la cambra frigorífica de l'hospital.

Admesa la que semblava «última excentricitat», la comitiva es posa en marxa.

Per poder dur a terme el pla, fou necessari pagar una bona quantitat de diners als operaris del cementeri de Poltava.

Però com temia ja el lector, Alexander Novojilov procurà la desgràcia de la seua família fins l'últim moment. Quan la representació de l'alta societat de Poltava es dignà a expressar la seua condolença, el difunt provocà, secretament, un autèntic desgavell. M. Lakinski, que hi havia de formalitzar la petició de matrimoni amb Catalina Novojilov, fou espantat pel notari difunt que, reconeixent la veu del ric promés, li féu carasses grolleres. No n'obtingué un

resultat millor el Governador General: d'altres ganyotes terribles li foren atorgades des de dins del taüt.

Prompte, entre els convidats al sopar, es corregué la veu: el notari Alexander Novojilov hi havia estat soterrat viu.

—No puc, Lakinski, recomanar aquest home sense escrúpols perquè ens represente a l'estranger —digué visiblement afectat, el Governador.

—Certament, Governador, la carrera diplomàtica és, als nostres dies, responsabilitat que haurem de tractar amb cotó-en-pèl. Jo, que esperava demanar hui la mà de Catalina Novojilov, de bellesa tan encertada...

—I tant, Lakinski —féu el Governador, buscant entre els convidats la filla del difunt.

—Crec honestament, i pensant en la seguretat de la meua família, que hauré de renunciar als meus projectes inicials.

—Una llàstima digué el Governador.

—Sí, —féu Lakinski— una llàstima.

A l'acabament de la jornada, Catalina Ivanovska i els seus fills estaven sumits en la dessolació. I el més dramàtic de tot era que mai no sabrien la raó del seu fracàs. D'un fracàs rotund.

Mentrestant, el doctor Bujarin fruïria d'una ben secreta victòria. L'afer que ara tenia entre les mans podia reportar-li fama i glòria en els anys de la ciència. El vigilant del cementeri, amb els seus rubles a la butxaca, guardaria silenci. Sempre podria dir: «Jo sóc un pobre home que es guanya la vida treballant. Tots hi estigueren presents el dia del soterrament. Alexander Novojilov descansa en pau aquí, sota aquesta terra».

Bujarin, altrament, sabedor de certs límits discutibles entre la vida i la mort, contemplava, satisfet, el rostre pacífic del notari Novojilov dins la cambra frigorífica, quatre mesos després «del seu soterrament».